

ISKOLA ÉS HONISMERET

Tanítómestereink

A múzeumok etikai kódexe

(Részlet a Múzeumok Nemzetközi Tanácsa, az ICOM által 2004-ben kiadott kódexből)¹

4. A múzeumok² lehetőséget biztosítanak a természeti és kulturális örökség megbecsüléséhez, élvezetéhez, megértéséhez és kezeléséhez.

Alapelv: a múzeumoknak fontos feladata, hogy fejlesszék közművelődési szerepüket, és magukhoz vonzzák az általuk szolgált közösség, település vagy csoport szélesebb köreit. A múzeumok közművelődési szerepének szerves része az érintett közösséggel való interaktív kapcsolat és a közösség örökségének fejlesztése.

Bemutató és kiállítás

4.1. Bemutató, kiállítások és speciális tevékenységek

Az eredeti vagy elektronikus formában történő bemutatás és időszaki kiállítás összhangban kell hogy legyen az adott múzeum megfogalmazott küldetésével, feladataival és céljával. Nem veszélyeztetheti sem a gyűjtemények minőségét, sem azok megfelelő gondozását és konzerválását.

4.2. A kiállítási tárgyak interpretálása

A múzeumoknak gondoskodniuk kell arról, hogy a bemutatók és kiállítások során megjelenő információk megalapozottak és pontosak legyenek, valamint legyenek tekintettel a bemutatót (nép)csoportokra, illetve vallási meggyőződésekre.

4.3. Érzékeny anyagok kiállítása

Emberi maradványokat és rituális jelentőségű anyagokat csak a szakmai követelményeknek megfelelő módon szabad bemutatni. Ahol ez ismert, figyelembe kell venni azon közösség, etnikai vagy vallási csoport tagjainak érdekeit és meggyőződését, ahonnan ezek a tárgyak származnak. Az ilyen anyagokat nagy tapintattal és az emberi méltóság iránti tisztelettel kell bemutatni.

4.4. Eltávolítás a nyilvános bemutatásból

Amennyiben a nyilvános bemutatásból való eltávolításra vonatkozó kérés érkezik abból a közösségből, ahonnan az emberi maradványok vagy rituális jellegű anyagok származnak, ezt késedelem nélkül, tisztelettel és érzékenyen kell kezelni, miként azt is, ha az ilyen anyagok visszahelyezését kérik. A múzeumi irányelveknek világosan meg kell határozniuk az ilyen kérésekre való reakció folyamatát.

4.5. Proveniencia³ nélküli anyag bemutatása

A múzeumoknak el kell kerülniük, hogy bizonytalan eredetű vagy proveniencia nélküli anyagot mutassanak be, vagy más formában hasznosítsanak. Tudatában kell lenniük annak, hogy az ilyen bemutatás vagy felhasználás a kulturális javak illegális kereskedése tudomásulvételének vagy ahhoz való hozzájárulásnak tekinthető.

Egyéb erőforrások

4.6. Publikálás

A múzeumok által bármilyen formában megjelentetett információknak megalapozottnak és pontosnak kell lenniük, figyelemmel a tudományágakra, a bemutatótársadalmakra és meggyőződések-re. A múzeumi publikációk nem sérthetik az intézmény normáit.

¹ Jelen *Múzeumok etikai kódexét* a Múzeumok Nemzetközi Tanácsa készítette. Ez az a múzeumokra vonatkozó etikai állásfoglalás, amelyre az ICOM alapszabálya utal. A kódex a nemzetközi múzeumi közösség által elfogadott elveket tükrözi.

² A múzeum profitra nem törekvő, a társadalom és fejlődése szolgálatában álló, a köz számára nyitott állandó intézmény, amely az emberek és környezetük anyagi és szellemi bizonyítékait gyűjti, megőrzi, kutatja, közvetíti és kiállítja tudományos, közművelődési és szórakoztató céllal.

³ A proveniencia lényege: egy tárgy teljes története felfedezésének vagy létrehozásának pillanatától a mai napig, amelyek alapján az autentikusság és a tulajdonlás megállapítható.

4.7. Reprodukciók

A múzeumoknak, amikor a gyűjteményben lévő tételről másolatokat, reprodukciókat vagy kópiákat készítenek, tiszteletben kell tartaniuk az eredeti integritását. Minden ilyen anyagon jelezni kell, hogy másolat.

„Őrzők, vigyázzatok a strázsán!”

Szeretném azt hinni, hogy csak véletlen, amit a napokban tapasztaltam szeretett szülőföldemen. Igaz, már közel egy évtizede, hogy nyugdíjas vagyok, de valahogy még mindig elkötelezettséget érzek a múzeumügy iránt. Szeretném, ha a múzeumokban továbbra is a magyar nemzeti kultúra elkötelezettjei – legyenek azok igazgatók, szakemberek, múzeumpedagógusok, teremőrök vagy bármilyen beosztásúak – hivatásuknak és nem hivatali munkának tekintenek a múzeumokban folytatott tevékenységüket. Ugyanezt várnám el bármely történelmi emlékhely, objektum működtetőitől is. Higgyék el, aki céltudatosan odamegy látogatóba, vagy véletlenül odatéved, pozitív élménnyel, ismeretekkel szeretne gazdagodni! Ha pedig olyanokat viszünk egy-egy kiállítóhelyre, akik most ismerkednek a szakmával, akkor még inkább szükség van arra, hogy mintát mutassanak a jelenlegi vezetők és általuk az intézmény dolgozói. A pozitív hozzáállás kisugárzik és hat.

Ahhoz a szerencsés generációhoz tartozom, amelynek tagjai még találkoztak múzeualapítókkal, elkötelezett, hivatásukat mindennél fontosabbnak tartott múzeumigazgatókkal, dolgozókkal. Őket hallgatva, tőlük tanulva egyesek lelkes gyűjtőkké, mások honismereti szakkörök tagjává vagy éppen a néprajz, történelem vagy régészet szakra beiratkozó fiatalokká váltunk. Tanultunk elődeinktől és továbbvittük a paraszti kultúra iránti elkötelezettséget érző vidéki értelmiség szemléletét. A múzeum, a tájház, a helyi kastély olyan szentély lett, amely történelmi múltunk, nemzetünk értékeinek tárháza. Ezt az értéket őrizni, megbecsülni és hirdetni kell! Igaz, már a mi nemzedékünk is kikerült az aktív dolgozók köréből, de önkéntesként továbbra is igyekszünk a vidék felemelkedéséért dolgozni.

Szerencsére vannak fiatalok, akik a hívó szóra eljönnek egy-egy honismereti táborba, bekapcsolódnak egy-egy kutatási programba. Közülük még kikerülhetnek a jövő kutatói, lehetnek muzeológusok, a magyar nyelv és kultúra szószólói. Ebben a reményben hívtam egyetemistákat Szegedről, Budapestről, Debrecenből, a Bácskából. Ismerjék meg egy népcsoport XX. századi történelmét, kultúráját az egyéni elbeszélések, személyes történelem kapcsán. Miután keményen dolgoztak a júliusi kánikulában, zárás-ként egy kirándulást szerveztem számukra a környéken. Felkerestünk magángyűjteményeket, múzeumokat, tájházakat, egyéb emlékhelyeket. Micsoda kincsek! A magángyűjtők lelkesen fogadtak bennünket és számos olyan tárggyal, dokumentummal ismerkedhettek meg a fiatalok, amelyeket eddig csak fényképen láttak vagy olvastak róla. Az állami, önkormányzati intézményekben – tisztelet a kivételnek – azonban más fogadtatásban volt részünk annak ellenére, hogy előzetesen egyeztetett csoportos látogatásról volt szó. Egyik helyen a múzeumigazgatónak a csoport fogadása és tárlatvezetése helyett másutt akadt dolga, a múzeumpedagógusnak pedig parancsba adta, hogy míg meg nem számlál bennünket, le nem rójuk a belépő és egyéb díjakat, még villanyt sem gyűjthet. Másik helyen a kastélyparkba tilos volt a lábunkat betenni, míg meg nem érkezett az idegenvezető. Harmadik helyen a tárlatvezető ugyan a helyszínen volt, de éppen égőcsere és más technikai havi feladatok voltak soron. A leendő muzeológusok, nyelvjárásgyűjtők, tanárok előtt zárják be az ajtót. Apelláta nincs.

Ez lenne a helyes magatartás? Ezt kaphatják útravalóul a mai diákok, a jövő nemzedéke?

Bízom benne, hogy csak ritka jelenségről van szó!

Bizakodásom alapja, hogy nemrég jártam egy felvidéki túrán, ahol lelkes tárlatvezetővel, a magyar kultúrát sugárzó teremőrökkel találkoztam. A kassai altemplomban Rákóczi és társai sírjánál tiszta szívvel biztattak bennünket, hogy énekeljünk, Rákóczi rodostói házában fojtogatta a sírás a torkunkat, amint a múzeumigazgató a fejedelem utolsó napjairól beszélt. Ezeket a tárlatvezetéseket nem lehet elfelejteni. Javaslom a magyarországi kollégáknak: szervezzenek kirándulást ezekre a helyekre. Van mit tanulni a kisebbségben élő magyarságtól! A közgyűjteményben dolgozók részére szervezendő továbbképzésbe pedig be kellene iktatni a múzeum „látogató-barát fogadásának” etikáját. Mindez a magyar múzeumügy javára szolgálna és a vidék kulturális értékeit segítene népszerűsíteni, a turizmus is színesülne általa. Reménykedem abban, hogy elembertelenedett, elanyagiasodott világunkban még vannak pozitív példák itthon is, amit útravalóul adhatunk a jövő nemzedéknek!

J.